

Kunnostuskelpoisten perinnebiotooppien tunnistaminen ja kunnostukset Helmi-ohjelmassa

Jukka Mattlar

Luonnonsuojeluasiantuntija,

Keski-Suomen elinvoimakeskus

26.3.2026

Kunnostuskelpoisten perinnebiotooppien tunnistaminen: esimerkkikuvia

= kunnostettavissa perinnebiotoopiksi

= saattaa olla kunnostettavissa perinnebiotoopiksi

= ei kunnostettavissa perinnebiotoopiksi

Hakkuuaukeilla
voi olla
runsaasti heiniä
ja ruohoja, ja
ne voivatkin
soveltua
laitumiksi.
Perinne-
biotooppeja
ne eivät
kuitenkaan ole.

Hakkuuaukeille
tai pelloille
istutetut taimikot
eivät ole
perinne-
biotooppeja.
Kasvaessaan
kuuset
vähitellen
tukahduttavat
heinät ja ruohot.

Nuori metsä,
jonka puusto
monilajinen
mutta
tasaikäinen.
Tavanomainen
valoisan metsän
aluskasvillisuus.
Ei perinne-
biotoopin
piirteitä.

Keski-ikäinen kuusikko, jonka alla pelkkää sammalta, ei edes varpuja. Laidunnuksella vaikea saada mitään muutosta aikaan.

Varttunut
kuusikko,
kenttäkerros
varvikkoa.
Laidunnuksella
vaikea saada
mitään
muutosta
aikaan.

Monipuolinen
puusto, kenttä-
kerroksessa
muutakin kuin
varvikkoa.
Puustoa vähän
harventamalla
saisi kelpo
metsälaitumen.

Puuston
rakenteessa
mukavasti
vaihtelua.
Kenttäkerros
myös melko
monipuolinen.

Puustossa
selvästi kaksi
kerrosta, joista
kuusikkoa
pitäisi raivata.
Runsaasti
heiniä ja
ruohoja.

Todella
runsaasti heiniä
ja ruohoja
etenkin siihen
nähden, että
valtapuu on
mänty.
Kyseessä onkin
vanha niitty tai
pelto.

Laiduneläimille
syötävää
lähinnä pensas-
kerroksessa.
Ryteikköisillä ja
louhikkoisilla
alueilla pitää
miettiä,
toimisiko
laidunnus
käytännössä.

Koivulle
istutetuilla
entisillä pelloilla
on yksipuolinen
puusto mutta
runsas heinä- ja
ruohokasvusto.
Ennemmin
luonnonlaidun
kuin
perinnebiotooppi.

Tällaisista vanhoista puista voi päätellä, että puun ympärillä on aiemmin ollut hyvin avaraa. Kunnostettavissa hakamaaksi.

Kiviaidat on usein rakennettu pellon ja laitumen rajalle. Tässä umpeenkasvu on edennyt niin pitkälle, että potentiaali hahmottuisi vasta raivauksen jälkeen.

Hylätyt pellot
voivat olla
kasvillisuudeltaan
monenlaisia
riippuen mm.
lannoituksesta,
maalajista ja
paahteisuudesta.
Tässä matalaa ja
monilajista
kasvillisuutta.

Tällä hylätyllä
pellolla ei kasva
juuri mitään
muuta kuin
maitohorsmaa.
Vaikka aluetta
laidunnettaisiin,
kasvillisuuden
moni-
puolistuminen
kestäisi pitkään.

Maaperä on
niittykasveille
toistaiseksi liian
rehevä, mutta
vanhat puut ja
rantaympäristö
lisäävät paikan
moni-
muotoisuutta.

Vanhalle
niittonurmelle on
kehittynyt matala
ja monilajinen,
niittymäinen
kasvillisuus.
Taustalla
umpeenkasvanut
hakamaa.

Varsinkin
vaikeakulkuisilla
rantaniityillä
keskeinen
kysymys on,
liikkuisivatko
eläimet todella
koko alueella
niin että
kasvillisuus tulisi
syödyksi.

Järvenranta-
niittyjen
kasvillisuus on
usein
niukkalajista.
Laidunnus toimii
vain, jos
valtalajit
maistuvat
laiduneläimille.

Pajukoituneen
rantaniityn voi
raivata
avoimeksi,
mutta eläinten
pitäisi syödä
myös
pajunvesat,
jotta kunnostus
toisi
pitkäaikaisia
tuloksia.

Perinnebiotooppien kunnostukset Helmi-ohjelmassa

Helmi-elinympäristöohjelma

- Valtion laaja toimenpideohjelma luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseksi
- Käynnistyi 2020, tarkoitus jatkua ainakin vuoteen 2030 saakka
  - Rahoitus vaihtelee kulloisenkin valtion talousarvion mukaan ja on jatkuvuudeltaan epävarmempi kuin maataloustuissa
- Toimenpiteet ulottuvat jokseenkin kaikille Suomen luontotyypeille: suot, lintuvedet ja kosteikot, perinnebiotoopit, metsät, pienvedet ja rantaluonto
- Painopiste luontokohteiden kunnostamisessa, ennallistamisessa ja hoidossa – uusia suojelualueita perustetaan ainoastaan soille
  - Myös metsiin perustetaan edelleen uusia suojelualueita METSO-ohjelman kautta

Perinnebiotoopit Helmi-ohjelmassa

- Kärkenä on hoitamattomien kohteiden aitaaminen ja raivaaminen laitumiksi ja sitä kautta niiden saaminen ympäristösopimukseen
- Myös vuosittaista niittohoitoa toteutetaan sellaisilla kohteilla, joita on hankala saada laidunnukseen
- Ympäristösopimuksessa jo olevat lohkot eivät pääsääntöisesti voi päästä mukaan Helmi-ohjelmaan
- Elinvoimakeskukset järjestävät toimenpiteet yksityismailla ja Metsähallitus valtion mailla
- Toistaiseksi Helmi-ohjelman puitteissa on kunnostettu koko maassa noin 4 000 ha perinnebiotooppeja

Miten Helmi-ohjelmaan pääsee mukaan?

- Kuka tahansa voi hakea tukea perinnebiotoopin kunnostukseen ja hoitoon (kulkee lyhenteellä *LSL-tuki*, koska tuesta säädetään luonnonsuojelulaissa)
  - Kansallinen ympäristöministeriön rahoittama tuki
  - Voi hakea omalle maalle tai omistajan suostumuksella toisen maalle
  - Tukea ei luovuteta rahana, vaan palveluina (esim. aitaamistyö) ja tavaroina (esim. aitaamistarvikkeet)
  - Tietyissä tilanteissa elinvoimakeskus voi tarjota tukea ilman hakemusta
  - Ei ole maataloustuki, mutta päällekkäisen julkisen rahoituksen kieltö sääntelee lohkon siirtymistä LSL-tuelta maataloustukien piiriin
  - Ehdot maataloustukiin verrattuna joustavat, toisaalta mahdollisuus tapauskohtaiseen harkintaan aiheuttaa tarpeen neuvotella monista asioista elinvoimakeskuksen ja tuensaajan kesken

LSL-tuki vai ympäristösopimus?

- Myös ympäristösopimuksen kautta voi saada tukea aitaamiseen ja raivaamiseen (aitaaminen enintään 1 500 €/ha ja kunnostusraivaus 450 €/ha)
- LSL-tuki luovutetaan siis palveluina ja tavaroina, ympäristösopimus rahana
- LSL-tuki ei ole veronalaista tuloa, ympäristösopimus on
- Jos haluat, että elinvoimakeskus hankkii aitaamispalvelun ja saat valmiin aitauksen ”avaimet käteen” -periaatteella, kannattaa hakea LSL-tukea
- Jos haluat rakentaa aidat itse, ympäristösopimuksen aitaamiskorvaus on sopivampi
  - LSL-tuen toimeenpano tapahtuu julkisten hankintojen sääntöjen mukaan, jolloin aitaamispalvelu pääsääntöisesti kilpailutetaan
- Jos haluat päästä nopeasti aloittamaan laidunnuksen ympäristösopimuksella ja pystyt rakentamaan aidat itse, hae mieluummin suoraan ympäristösopimusta
  - LSL-tuen toimeenpano kestää vähintään kuukausia ja ympäristösopimus on mahdollinen vasta aitaamista seuraavana vuonna

LSL-tuen hakeminen

- Tietoa ja hakulomake: <https://elinvoimakeskus.fi/luonnonsuojelulain-tuki-perinnebiotooppien-kunnostukseen-ja-hoitoon>
- Hakemus toimitetaan oman alueen elinvoimakeskukseen
- Haku on auki ympäri vuoden
  - Hakemus kannattaa jättää jo noin vuosi ennen toivottua laidunnuksen aloitusajankohtaa
- Hakemuksessa täytyy kuvata, millaisiin kunnostus- tai hoitotoimiin haetaan tukea (esim. aitaaminen, raivaukset, niitto), liitteeksi vähintään kartta
- Lähtökohtaisesti elinvoimakeskus maksaa kaikki kulut niistä toimenpiteistä, joiden tukemisen katsoo perustelluksi

Kunnostetaan ja
suojellaan luontomme
monimuotoisuuden
helmet!

ym.fi/helmi